

110 [Space determination][2]

Vooraf

Mondriaan heeft meer dan honderd losse notities achtergelaten. De langere notities zijn in dit corpus als zelfstandige titel gepresenteerd¹.

De tekst [Space determination][2] beslaat drie schrijfblokbladen.

Bron

In Mondriaans nalatenschap² bevindt zich archiefmap '45b', die door Harry Holtzman³ is aangeduid met '[Notes for "Toward the true vision of reality"]'. De notities in '45b' hebben echter niets van doen met de tekst 093 *Toward the True Vision of Reality*.

In totaal bevat map '45b' twaalf schrijfblokbladen⁴. Drie schrijfblokbladen heeft Mondriaan voorzien van een paginanummer (2, 3 en 4)⁵ en noemen we '45b[1]'. De overige negen bladen ('45b[2]') vormen geen lopende tekst en zijn ondergebracht bij [*Verspreide notities in archiefmap '45b'*]⁶.

Pagina 2 van '45b[1]' begint met een onvolledige zin en de tekst eindigt met een afgebroken zin op pagina 4. Dit betekent dat in ieder geval de pagina's 1 en 5 ontbreken, of er nog meer pagina's ontbreken is niet ontdekt. Ondanks de onvolledigheid is besloten '45b[1]' als afzonderlijke tekst te presenteren. In de tekst bespreekt Mondriaan immers het begrip 'space determination' weer in andere bewoordingen dan in de tekst [Space determination][1].

We beschouwen deze bron als authentiek, geautoriseerd en onvoltooid.

Basistekst en leestekst

De basis voor de leestekst is manuscript '45b[1]'. Ongebruikelijke afkortingen zijn opgelost.

Titel

Manuscript '45b[1]' heeft geen titel.. Om identificatie te vergemakkelijken krijgt manuscript '45b[1]' een fictieve titel die de inhoud zoveel mogelijk dekt. De tekst van '45b[1]' heeft hetzelfde onderwerp als manuscript '49a' en krijgt dezelfde fictieve titel: [Space determination]. Om onderscheid te maken, is aan de titel van '45b[1]' een [2] toegevoegd: [Space determination][2].

Mondriaan gebruikt de woordgroep 'space determination' zonder, maar ook met koppelteken. Wij hebben er voor gekozen om in de titel geen gebruik te maken van het koppelteken. (Het koppelteken in het Engels wordt alleen gebruikt om verwarring te voorkomen en/of de leesbaarheid te vergroten.) In de leestekst volgen we Mondriaan.

Datering en ondertekening

Mondriaan heeft manuscript '45b[1]' niet ondertekend en niet gedateerd.

Onstaan en publicatie

In de brieven van Mondriaan zijn geen opmerkingen gevonden over [Space determination][2]. [Space determination][2] is niet gepubliceerd.

Sleutelwoorden

Met een aantal kenschetsende woorden (in alfabetische volgorde) geven we aan wat er in [Space determination][2] besproken wordt. Van de zogenoemde specifieke en soms minder specifieke Mondriaanwoorden wordt een verklarende omschrijving gegeven in het 'Sleutelwoordenregister'⁷. De in dit register verduidelijkte sleutelwoorden zijn hieronder cursief weergegeven.

Sleutelwoorden: *determined space, dynamic movement, equilibrium, intuition, means of expression, mutual, relationships, reality, space-determination*.

¹ Digital Appendix: Supplements 128 – Overview of all notes in Box 5.

² Holtzman Deposit: Box 2 Folder 45.

³ Harry Holtzman (1912-1987), Amerikaans kunstenaar, Mondriaans erfgenaam.

⁴ De meeste bladen zijn 25,4 x 20,3 cm (10 x 8 inch), sommige bladen heeft Mondriaan korter gemaakt.

⁵ Holtzman Deposit, Box 2 Folder 45b.

⁶ 110a [Notes in manuscript '45b'].

⁷ Digital Appendix: Documentation - Mondrian Vocabulary Explained.

Bijzondere woorden

Ergens in de leestekst gebruikt Mondriaan het begrip ‘block of space’. Het begrip legt Mondriaan als volgt uit: ‘We feel also monotony in seeing masses of men or animals forming an undermined block of space.’ Een soortgelijke uitdrukking komt voor in [Space determination][1]: ‘bloc-space’. In de tekst 032 *L’architecture future néo-plasticienne* gebruikt Mondriaan de Franse term ‘construction-bloc’.